

- сімей в Україні за підсумками 2003 року. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 254 с.
4. Склад населення України за шлюбним станом. – К.: Держкомстат України, 2003. – 216 с.
 5. Тематична державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2002 року “Молода сім'я в Україні: проблеми становлення та розвитку”. – К., 2003.

Г. В. Толкачова

Днепропетровський Національний Університет

Сімейне насильство стосовно жінок: рівень розповсюдженості та причини існування

Проблеми домашнього насильства завжди була і залишається дуже актуальною в усьому світі, що підтверджується статистикою різних країн світу. Наприклад, в Росії кожен день тридцять шість тисяч жінок підлягають побиттям з боку чоловіків чи партнерів. Кожен рік приблизно чотирнадцять тисяч жінок вмирають від домашнього насильства.

За даними комітету юридичної статистики Сената США, кожен рік фіксується майже 700 тисяч випадків сімейного насильства. 25% жінок були згвалтовані чи підлягали сімейному насильству з боку своїх колишніх чи теперішніх чоловіків або партнерів. В Австрії 54% жінок підлягають насильству в родині, у Великобританії фізичному насильству підлягають від кожної четвертої до кожної десятої жінки, в Канаді одна з чотирьох дівчат стає жертвою сексуального насильства, не досягнувши сімнадцяти років. В Коста-Ріці у 95% жінок, які молодші 16 років вагітність стала результатом пережитого ними інцесту. В ПР за один рік сімейне насильство скоюється по відношенню до 386 тисяч жінок. В Японії 14% жінок були побиті своїми чоловіками до ступеня, коли необхідна була медична допомога. [2]

Виходячи з цього можна сказати, що домашнє чи сїмейне насильство - це є нанесення будь-якої шкоди жїнцї з боку її колишнього або теперїнного чоловіка чи партнера, що може призвести до їнвалїдностї. Безумовно, насильство включає не лише фїзичну складову (побиття, поштовхи), а й психологїчну (тиск, погрози, грубїсть), вербальну (образи), економїчну (заборона працювати, обмеження в коштах), сексуальну складову (згвалтування, їнцест, сексуальне переслїдування). Однак фїзичне насильство є найбільш небезпечним. Наприклад, за оцїнкою Ради Європи домашнє чи сїмейне насильство є основною причиною їнвалїдностї жїнок у вїцї вїд шїстнадцяти рокїв.

Розглядаючи причини сїмейного насильства щодо жїнок, на наш погляд, одною з основних причин є прагнення чоловікїв утримати владу в своїх руках. Вони проявляють особливу схильнїсть до зайняття домінуючого положення в сїм'ї. Особливо це проявляється, коли жїнка залежить вїд нього в економїчному та психологїчному планї. Наприклад, спираючись на данї соцїологїчного дослідження проведеного в Росїї, 40% чоловікїв впевненї, що чоловік, який забезпечує дружину матерїально, отримує владу над нею та має право не давати змоги працювати чи забороняє свободу руху. Що ж стосується ситуацїї в Українї, то в ходї соцїологїчного дослідження, що було проведено центром "Соцїополїс" в 2002 році, було виявлено за допомогою непрямих питань, що економїчне насильство доволї часто зустрїчається в українських сїм'ях як то обмеження в грошах, наприклад. Говорячи про психологїчне насильство в українських сїм'ях, жїнки вїдмїтили широке розповсюдження всїх видїв даного виду насильства, до якого вони вїдносять грубїсть, психологїчний тиск, погрози застосування фїзичної сили та приниження жїнки. Що стосується росїянок, то 53% опитаних вїдмїтили, що вони часто вислуховуєть образи, критику їнтелекту та їнше. В 2004 році нами було проведено соцїологїчне дослідження студентїв гуманїтарного, природонаукового та прикладного факультетїв на тему "Насильство в сїм'ї". Були отриманї результати, якї

підтверджують тенденції, що спостерігаються в двох вище названих дослідженнях. 31% опитаних відповіли, що в їх сім'ях має місце тиск, 12% опитаних відмітили приниження гідності та 2,2% опитаних вказали про наявність щоденного ігнорування, при чому в усіх випадках ініціатором виступає чоловік. Таким чином, на нашу думку, не дивлячись на те, що в інші сфери жінки майже вриваються і намагаються себе реалізувати, в сімейній сфері залишається традиційна свідомість ролі жінки в сім'ї і чоловік зберігає своє домінуюче положення.

Іншою причиною можна назвати інерцію батьківського досвіду, тобто тут мова йде про те, що насильство породжує насильство. Це підтверджується результатами нашого дослідження проведеного серед студентів. 40% опитаних відповіли, що, якщо насильство існує в батьківській родині, то воно обов'язково транслюється і в свою власну родину, тобто насильство в сімейному колі стає наглядним прикладом для дітей, із якого вони виокремлюють, дуже часто несвідомо, основні сценарії та базові принципи організації внутрішньосімейного життя. Люди, які часто стають свідками сімейного насильства, стають відносно індиферентними до агресивної поведінки інших, та самі завжди здатні до подавлення внутрішньої агресії і вважають, що насильство виступає ефективним засобом вирішення багатьох проблем. Тому, на нашу думку, чоловіки здатні застосовувати насильство стосовно жінок і вважають це своєрідним засобом налагодження стосунків в своїй родині.

Наступною, на нашу думку, причиною прояву насильства може виступати належність чоловіків до низьких соціальних прошарків суспільства, що впливає на рівень застосування ними насильства стосовно жінок. Тобто, виходячи з цього, ми можемо сказати, що чоловіки, чия професія, рівень освіченості чи доходів дозволяє їм зайняти лише невисоке місце на соціальних сходах з більшою ймовірністю здатні демонструвати агресивну поведінку стосовно жінок, ніж ті чоловіки, які займають більш високі ступені на соціальних сходах [1, с.190].

На наш погляд, низький соціальний статус допускає нездатність таких чоловіків знаходити компроміс, нездатність стримувати свої емоції чи почуття та нездатність організувати свій вільний час. Таким чином, своїми насильницькими діями вони намагаються затвердитись хоча б в сімейній сфері.

Іншою причиною прояву насильства, ми вважаємо наявність залежності чоловіка від алкоголю. На наш погляд, це є найбільш важливою проблемою, так як дослідження доводять, що найчастіше випадки подружнього насильства відбувається в родинях, де чоловік є залежним від алкоголю. Спираючись на дані соціологічного дослідження, проведеного "Соціополісом" 58% опитаних жінок вказали саме цю причину. Так, 36% студентів, що були опитані в ході соціологічного дослідження відмітили, що причиною насильства в сім'ї є алкоголізм батька. На нашу думку, ця проблема є важливою і тому, що алкоголізм дуже важко вилікувати і часто чоловіки не погоджуються з тим, що вони стають залежними від алкоголю і як результат насильство продовжує застосовуватися і надалі.

І накінець, останньою причиною, на нашу думку, виступає роль стреса. Він може з'явитися в результаті матеріальних проблем, що призводить до уколів самолюбства і чоловік знаходиться в стані нестабільної психічної рівноваги, яку може порушити будь-який зовнішній фактор, що викличе агресивну, насильницьку реакцію з боку чоловіка.

Таким чином, ми виділили основні причини застосування насильства щодо жінок в сім'ї, але звичайно, можна, напевно знайти й інші причини цього соціального феномену.

Цікавим, на наш погляд виявляється, що жінки відносять до насильства всі різновиди негативних проявів навіть відмову чоловіка допомагати у веденні домашнього господарства, при цьому цей феномен найбільш часто відмічається жінками. До найрідше зустрічаємих видів насильства жінки відносять сексуальне насильство: інцест, зґвалтування та інше. В ході соціологічного дослідження студентів про сексуальне насильство, як одну з форм насильства та сексуальне переслідування відмітили 2,2% опитаних. На нашу думку, багато

з жінок, просто не готові до обговорення проблем сімейного насильства.

Звернемось до даних російського соціологічного дослідження. Тут жінки вказали на те, що сексуальне насильство зустрічається в їх сім'ях. Вони повідомили, що їм хоча б раз довелося займатися сексом, незалежно від їхнього бажання, а в 5% сімей чоловік як мінімум раз згвалтував дружину. Те, що українські жінки не готові до обговорення цієї проблеми пояснюється існуванням в українському суспільстві стереотипів, тобто не прийнято оголошувати факти про сексуальне насильство, так як це є суто внутрішньосімейною справою. Таким чином дуже складно кількісно поррахувати та заміряти даний соціальний феномен.

Отже, сімейне насильство – це соціальний феномен, що характеризується усвідомленням певної моделі поведінки, має свої особливі причини, види, фактори, рівень розповсюдженості в суспільстві і, в основному, спрямований на пригнічення жінки. При цьому необхідно відмітити, що в останній час в українському суспільстві спостерігається деякий спад щодо дослідження насильства в українських сім'ях, практично не проводяться соціологічні дослідження по даній тематиці, але дана проблема продовжує існувати в українському суспільстві.

Літератури:

1. Берковец Л. Агрессия: причины, следствия и контроль. - СПб.: прайм-Еврознак, 2002. – 512с.
<http://www.sociology.ru>